

A belső vár területén a kaputoronytól É-ra emelkedő falcsonktól Ny-ra nyitott kutatóárokban az utolsó járósíntet egy téglapadló formájában azonosítottuk. Ezen a területen azután É felé haladva megtisztítottuk a belsővár falának ÉK-i sarkát, tehát a külső várfal tetejét és a Lakatos-bástya Ny-i indítását is. Megállapítottuk, hogy a belső vár É-i és K-i fala egy periódusban épült, ennek a falazatnak a része a kaputoronytól É-ra húzódó falvonulat. A Lakatos-bástya Ny-i falvége viszont ehhez a falsarokhoz utólagosan épült hozzá. Mindezen feltehetően korai falazatoknak része a Csonka bástyától K-re emelkedő magas falcsonk, s ennek a falvonulatnak az ÉNy-i sarkát sikerült azonosítani a Csonka-bástya feltárásakor, melynek építőharcából 13–14. századi kerámia került elő.

A legfontosabb feladat, a kaputorony feltárása, több fontos kérdést vetett fel. Magasan álló É-i, azaz Ny–K-i irányú falcsonkjá É-i előterében járósíntet az eredeti felszíntől mért több mint másfél m-es mélységben sem észleltük, holott az itt elért bontási szint megegyezett az északabbra megtalált, említett téglapadló szintjével. A kutatás során a falcsonkról az azt övező területek feltárásával megállapíthattuk, hogy az utólag épült hozzá a belső vár ÉK-i, említett sarkától induló, egykor a belső várat lezáró várfalhoz. Hozzávetőlegesen megállapítható volt a jelenleg igen roncsolt állapotban ránk maradt fal eredeti magassága is, mivel azt a kaputorony a magasabb falazata megőrizte számunkra. Az utolsó felszín alatt mintegy fél m-es mélységben azonosítottuk az egykori toronyépület külső ÉNy-i sarkát is, melyet nagy méretű (40×40×75 cm) kváderkövekkel armíroztak. Ennek egyik eleme *in situ* maradt meg. Ettől a saroktól Ny-ra egy ehhez később hozzáépített falazat indul, mely a kaputoronytól É-ra húzódó épülethez tartozhatott – ennek téglapadlóját említettük az előzőekben.

A falcsonk D-i síkjának kutatása során megtaláltuk a torony Ny-i falát, s ennek K-i, azaz belső vakolt síkját is azonosítani tudtuk. A mélyítés eredményeként kibontakozott a Ny–K-i irányú fal D-i oldalán egy dongaboltozat indítása, valamint a boltozatot erősítő ÉNy-i szögletes pillér is előkerült. Miután megtisztítottuk a kaputorony utóbb tárgyalt magasabb É-i falával párhuzamosan futó, lepusztult D-i falazat tetejét is, nagyrészt lehetővé vált az épület elsődleges értelmezése is. Eszerint itt egy alsó szintjén dongaboltozattal lezárt kapuátjáró lehetett, melynek még csak felső részét találtuk meg – a Ny-i fal belső, vakolt szakasza alatt helyezkedhetett el maga a kökeretes kapu. Nagyon valószínű, hogy a ma a középső vár területén heverő, s egyértelműen egy felvonóhidas kapuhoz tartozó keretkövek ehhez az építményhez tartoztak.

Feltételezhető az is, hogy ez a kapuépítmény nem zárult le K felé az említett korai K-i várfal síkjának vonalában, ugyanis a már többször említett Ny–K irányú falban egyértelmű elválást nem találtunk. Hipotézisként így megfogalmazhatjuk, hogy a középső és a külső várat egykor elválasztó falazathoz, ami egykor külső várfalként is funkcionált, talán az eredeti egyszerű várkapu helyére, eddig még ismeretlen időben, egy a K-i falsíkból kiugró, téglalap alaprajzú nagyméretű, többszintes kapuépítményt emeltek. Figyelemre méltó, hogy a tornyot körülvevő omladék-rétegből igen nagy mennyiségben került elő 13–15. századi kerámia, míg a kései, 16–17. századi anyag lényegében hiányzott.

A 2014. évi ásatás, habár kiemelkedő tárgyi leletet nem produkált, szerencsés módon, számos területen pontosította Szádvár alaprajzát és építési periodizálásához is fontos adatokat szolgáltatott.

GÁL VIKTOR

336. Szurdokpüspöki, Hosszú-dűlő 1. (7. lh.) (KÖH 31514)

(Nógrád megye) R

2014. február 27. – március 18 között az MNM NÖK elvégezte a lelőhelyen, a 058/34 /33 /32 /13 /15 /14 /11 /12 /28 /29, 045/7/12 /10 /6 /7, 052/14 /31 /45 /41, 057 hrsz-ú ingatlanokon az Előzetes Régészeti Dokumentáció összeállításához kapcsolódó próbafeltárást. A kutatást a 21-es út szélesítési munkálatai tették szükségessé. A humuszolt terület 941,93 m² nagyságú volt. A próbafeltárást lelőhely-érintettsége 752,73 m². Régészeti pozitív terület: 56,5 m².

A településtől Ny-ra, a Hosszú-dűlő nevű határrészben, az egykori Béke TSz területétől É-i, ÉNy-i irányban, a 21-es út által keresztezett széles, lapos földháton, a Zagyva-folyótól Ny-ra lokalizálható a lelőhely. Korábbi kutatások: 2002, helyszíni szemle, Paszternák István és Majcher Tamás. 2005–2006, ásatás, Bácsmegei Gábor. 2009 és 2013, terepbejárás, Reményi László.

A próbafeltárást a lelőhely D-i részét érintette. Az ásatást 2014. február 27-én kezdtük. A kutatóárok megnyitása során összesen 22 objektumot figyeltünk meg és tártunk föl. A jelenségeket átlagosan 60 cm mélységben lehetett pontosan azonosítani. A 3. kutatóárokban ennél jóval mélyebbre, kb. 1 m-re kellett lemélyülnünk. Az előkerült objektumok nagy részét a késő rézkori badeni kultúrához sorolhatjuk.

A lelőhelyen korábban azonosított régészeti kultúrák és korszakok közül (középső rézkor, késő rézkor, középső bronzkor, késő bronzkor – kora vaskor, római császárkor (szarmata); temető: késő bronzkor, népvándorlás kor) csak a késő rézkori badeni kultúra településének objektumait tudtuk egyértelműen meghatározni.

A próbafeltárások során előkerült a korábbi, 2005–2006-os ásatások során azonosított késő rézkori árokrendszer (erődítés?) D-i és DK-i részlete (12., 13. és 22. obj.). Az árok 2–2,5 m mély volt a mai felszínhez viszonyítva. Az árok gyakorlatilag a lelőhely D-i szélét is jelenti egyben, amely alapján módosítani lehet a kiterjedését. Továbbá találtunk egy széles, nagy méretű kavicsos kirakott sütőfelületet (15. obj.), valamint számos gazdag kerámia-leletanyagot tartalmazó hulladékgyűjtőt (4., 5. és 7. obj.). A 4. objektumban egy zsugorított pózban elhelyezett csontvázas temetkezés került elő.

A feltárást munkatársai: Kiss László és Szabó Attila régész-technikus.

BÓKA GERGELY

337. Tamási belterülete és határa (Tolna m.) U, R, B, Lt, Ró, A, Kö, I

Mező utca – Cser László utca (KÖH 77575): a Ki mit tud lakótelepen április 11–15. között végzett földkábelfektetés régészeti felügyelete során az avar sír lelőhelyeként ismert Mező u. 15. sz. házzal D felől szomszédos Cser László u. 10. sz. ház előtt ásott közműkereső akna kidobott földjéből apró, bolygatott embercsont-töredékeket gyűjtöttem össze. Az akna falában régészeti objektum nem mutatkozott, csak egy modern közműárok beásása, valószínűleg utóbbi készítése során bolygathattak meg egy temetkezést, amelynek visszatöltött maradványait most újra érintette a földmunka. Július 24-én, a szennyvízcsatornahálózat bővítése régészeti felügyelete során a Cser László u. 12. sz. ház előtti árokban a bekötés által kettévágott, É–D-i tájolású, melléklet nélküli kettős sírt tártam fel, a ház lebetonozott

kapubejárója alatt pedig, valamint a szemközti, 15. sz. ház előtt ázott gerincezeték metszetében, a vízgerinc alatt is egy-egy bolygatott sirt dokumentáltam.

Csartos Gyula utca (KÖH 87139): május 13-án és 19-én az 1/a. és 1/b. sz. házak bekötéseinek árkaiban két sekély, kis méretű, lelet nélküli gödröt figyeltem meg, amelyek talán a közeli római villa körüli településhez tartozhattak.

Dorog-dűlő (KÖH 94685): A 61-es úttól kb. 2 km-re É-ra, a Fürgedi-patakon létesített halastó K-i felén, a gáthoz vezető földúttól É-ra 10–5 m hosszan földkitermelés nyomait figyeltem meg, a partoldalban látható beásás bizonyára régészeti korú, de leletet nem találtunk.

Erdőrész II. (KÖH 23616): Az Erdőrész u. 1. sz. telek előtti gerincszakaszon és az akna falából, valamint a telken belüli szennyvízáttemelő-akna gödrének profiljából viszonylag nagy mennyiségű neolitikus (DVK), késő bronzkori (urnamezős), kelta és római kerámiát gyűjtöttem augusztus 25-én. A leletek a humusszal egybefolyó, vastag, fekete rétegből kerültek elő, objektumokat nem tudtam elkülöníteni. Erdőrész u. 2. sz. előtt augusztus 13-án a gerincezeték nyomvonalába eső, ismeretlen korú, Ny–K-i tájolású, melléklet nélküli csontvázas sír részletét tartam fel. Az Erdőrész 5. sz. házzal szemben augusztus 7-én a ház telkének hosszanti oldalával szemben, a Szarkahegy utca 47. sz. háztól K-re, a gerincezeték árkáinak falából 6–7 m hosszú szakaszon a humusz alól bronzkori kerámiatöredékeket gyűjtöttem, objektumnak nem mutatkozott nyoma.

Kálvária kápolna (KÖH 23768): június 3. és július 17. között a 65-ös főút nyomvonalában, a Fő u. 67. sz. háztól az 1. sz. házig kb. 700 m hosszan 72 régészeti objektumot dokumentáltam, amelyek néhány őskori (köztük egy biztosan a tűzdelt barázdás díszű kerámia kultúrájához tartozó) gödör kivételével középkori telepobjektumok. A középkori falu a Vágóhid utca Ny-i felére is kiterjed, augusztus 8. és 12. között a Vágóhid utca 2. és 6. sz. házak között újabb 12 középkori telepobjektumot figyeltem meg. A falu a Rácvölgyi-árokkaal párhuzamosan húzódott.

Hunyadi utca (KÖH 87143): Május 19-én és 20-án a Hunyadi utca 17. és 15. sz. házak között, kb. 80 m hosszú szakaszon, a dűlőút tengelyében lefektetett gerincezeték falában 8 római kori régészeti objektumot (gödrök, kemencék, cölöplyuk) figyeltem meg. A dűlőút két oldalán, a Gonozdi-patak Ny-i oldalán húzódó szántó földön a római cserepek mellett késő bronzkori (urna mezős) kerámiát is gyűjtöttem. É-on a lelőhely a 17. sz. háztól É-ra még kb. 150 m hosszan folytatódik, Ny felé cserepeket az úttól legfeljebb 80–100 m-nyi távolságban találtam.

Móra Ferenc utca (KÖH 87145): Április 15. és május 8. között a Móra Ferenc utca 8. és 11. sz. házak közti szakaszon 12 régészeti objektumot dokumentáltam, egy Árpád-kori kemence kivételével avar kori telepjelenségeket. A lelőhely a D felé párhuzamos Honvéd utcáig is lenyúlik, itt a 39. sz. ház előtt átvágott sütőkemencét figyeltem meg.

Vágóhid (KÖH 22993): A Vágóhid u. 22–28. sz. házak bekötéseiből szórvány neolitikus (DVK) és késő bronzkori (urnamezős) cserepeket gyűjtöttem, augusztus 14–26. között pedig a 12. és 14. sz. házak előtt a gerincezeték árkáiban 6 őskori objektumot figyeltem meg. Az utca Ny-i szakaszán a Fő utcai középkori település objektumai folytatódnak.

Miklósvár u. (KÖH 89803): Lakossági bejelentést kaptam, hogy a 15. sz. ház vízóraaknájának falát az eső részben bemosta és a behordott földben embercsontokat találtak. A ház az 1970-es években talált késő bronzkori bronzcsésze-lelet lelőhelyével szomszédos. Augusztus 14-én a vízóraakna vonalában, a ház

előtti, az esőtől beszakadt járda alatti lyukat kitisztítva kiderült, hogy a járda alapozásával őskori objektumot bolygattak meg. Ennek kiterjedését a hely szűkösége miatt nem lehetett tisztázni, de az égett, laza, hamus betöltésből több nagyobb kerámiatöredéket tudtam összegyűjteni. A víz által kimosott embercsontok helye, illetve további vázdarabok nem kerültek elő.

Miklósvár, üdülőtelep felett (KÖH 92341): Torma István a miklósvári temető körül 1977-ben avar kerámiát gyűjtött. Az általa megadott helyen, a miklósvári üdülőtelep mellett, a Boróka utca K-i vége közelében, a Szemcse-Szőlőhegy felé vezető út erdő felőli oldalán, az elmunkált szántásban január 19-én és április 25-én kevés avar cserepet gyűjtöttem. A telep a légvonalban innen DNy felé kb. 200 m fekvő Szemcse-szőlőhegyi avar temető telepét jelölheti.

Várhegy (KÖH 88067): Lakossági bejelentésre kiszálltam a Várhegy nevű szőlőhegyre, amelynek tetején szőlőtelepítés végett ázott árkokban csontvázakat bolygattak meg. A 11 db párhuzamos, egymástól kb. 2 m-e fekvő, 70 cm mély, 40 cm széles, egyenként kb. 40 m hosszú, Ny–K-i irányú árkot visszatemették, a legalább 4 vázhoz tartozó csontokat összegyűjtötték. Február 28-án, a hó elvonulása után a felszínen maradt kevés csont alapján megállapítottam, hogy azok egy kb. 16×24 m-es területen fordulnak elő. A csontsűrűsödések alapján 16 sír helyét különítettem el. Feltűnő a gyerekcsontok jelentős aránya. A sírok valószínűleg Ny–K-i tájolásúak lehetnek. Lelet vagy arra utaló elszíneződés nem került elő. Az É-ról szomszédos szőlőtulajdonos elmondása szerint szőlője telepítése során csontvázak nem kerültek elő. Március 13-án kituskózták az árkok melletti bozótost, de újabb régészeti lelet nem került elő. A fentiek alapján egy kisebb kiterjedésű, a dombvonulat legmagasabb pontján fekvő temetővel számolhatunk, amely valószínűleg teljes egészében erre a telekre esik.

Vitéz telek (KÖH 94765): A Fürgedi-patakon létesített halastó Ny-i oldalán, a tóval párhuzamosan kb. 500 m hosszan, 200 m szélességben, főleg késő római, illetve kevés bronzkori kerámiát találtunk. Helyi adatközlőnk szerint a lelőhely középső szakaszán korábban szórvány 5. századi fibula és fülbevaló került elő.

Munkatárs: Pap Csilla.

K. NÉMETH ANDRÁS – ÓDOR JÁNOS

338. Tarpa, Tivadar – Dobra farka (KÖH 52074)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Rő

2013-ban és 2014-ben próbafeltárást és kivitelezés közbeni feltárást végeztünk a Beregi komplex árapasztási és ártér-revitalizációs fejlesztés projekt kapcsán.

2013. június 14–17. között próbafeltárást végeztünk a projekt előzetes régészeti dokumentációjának elkészítéséhez. Az ismert lelőhelyet töltésépítés veszélyeztette, ezért volt szükség a próbafeltárássra. A lelőhely a Dobra-patak É-i partján fekszik. Az előző évi szelvényunktől Ny-ra folytattuk a feltárást.¹⁰³ Ennek során 3 cölöplyuk, 4 gödör, 1 gazdasági objektum került elő. A leletanyaguk a Felsőszöcs-kultúra időszakára keltezhető. Kiemelkedik a 119. sz. gödör, melyben két, majdnem ép edény töredékeit találtuk meg. Ezzel a kutatással sikerült a lelőhely Ny-i szélét lehatárolni.

¹⁰³ A lelőhely korábbi jelentését lásd: RKM 2012, 99.